

halkı havaalanlarına, kent meydanlarına çağırmıştır. Cumhurbaşkanı kendisinin ve Başbakanında sokağa ineceğini ifade etmiştir.

Şekil 8: TRT’de Zorla Okutulan Darbe Bildirisi

TRT’de darbeciler (Sözde Yurtta Sulh Konseyi) tarafından yapılan açıklamanın hemen ardından Cumhurbaşkanı’nın canlı yayına bağlanması pek çok kişinin kararında etkili olmuş, camilerden salaların okunmasında kendilerine olan güveni arttırmıştır.

Özellikle Ankara ve İstanbul gibi darbe girişiminde saldırıların yoğun yaşandığı illerde akşam saat 22:00 sularında jet seslerinden rahatsız olan insanlar durumu anlamak için sokağa çıkmıştır. Erdoğan’ın çağrısından önce sokağa çıkan insanların sayısı da oldukça fazladır. Gecenin ilerleyen saatlerinde meselenin darbe girişimi olduğunun anlaşılmasıyla insanların sokakta olma motivasyonları artmıştır.

Darbe Girişiminin Faillerine İlişkin Halktaki Algı

15 Temmuz darbe girişimi akşamı sokağa çıkan halkın büyük kısmı tereddütsüz darbenin failinin FETÖ olduğunu düşünmektedir. Yine halkın büyük çoğunluğunda FETÖ’ye darbe girişiminde ABD’nin yardım ettiği kanısı hakimdir. ABD’nin darbe girişiminin arkasında olduğunun temel sebebinin başında FETÖ lideri Fethullah GÜLEN’in ABD’de bulunması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ABD tarafından himaye edildiği algısıdır. Halk FETÖ liderini “ABD’nin maşası, kuklası” olarak adlandırmaktadır. Ayrıca ABD’nin FETÖ

liderini teslim etmemesi olayların doğrudan planlayıcısı görüntüsü halk nezdinde kabul görmüştür.

ABD bağlamında bu ülkenin NATO ve askeri kanadı aracılığıyla darbeyi desteklediği, bunun Türk ordusu içerisinde “*NATO’cular ve diğerleri*” şeklinde bir ayrıma yol açtığı, FETÖ’nün de hem bu ayrılığı körüklediği hem de darbe yaparken kendi lehine kullandığı vurgusunuda göz ardı etmemek gerekir.

Şurasıda bir gerçektir ki Türkiyenin aleyhine üretilen propagandaların tarihsel süreç içerisinde özellikle ülkenin ivme gösterdiği dönemlerde daha da arttığı görülmektedir. Darbenin arkasında yer alan konsorsiyumun içerisine dahil olan ülkelerin zamana göre değişim göstereceği bu durumu mevcut iktidarı yıkmaya yönelik bir adım, aynı zamanda Türkiye’ye karşı bu konsorsiyumun uzun vadeli planı olarak da ele alınmalıdır. Darbe öncesinde de Batı basınında Türkiye ve Ak Parti iktidarına yönelik karalayıcı yazıların varlığında Batı kamuoyunu darbeye alıştırmaya yönelik olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Devlet içerisine sızan ve devletin hiyerarşik yapısının dışında kendi imamlarından emir alan FETÖ’cü bürokrasi; dinleme, izleme, şantaj, delil yerleştirme/karartma gibi çeşitli yasadışı faaliyetler içinde devlet gücünü kötüye kullanmıştır. Ordu, polis, yargı gibi kurumlara sızan FETÖ’cülerin son teşebbüsü 15 Temmuz 2016 tarihinde çoğu kimsenin tahmin edemeyeceği bir biçimde, kanlı bir darbe teşebbüsü olmuştur. 15 Temmuz darbe teşebbüsü, ordu içerisindeki FETÖ’cü-Amerikancı kanadın tasfiye edileceğini anlaması üzerine dışarıda titizlikle hazırlanmıştır.

15 Temmuz darbe girişiminin öne çıkan ilk özelliği ordunun hiyerarşik düzeni dışında planlanmış bir girişim olmasıdır. Bu yönüyle 27 Mayıs darbesine benzemektedir. Bir diğer ortak özelliği tipik bir CIA darbe girişimi olmasıdır. Darbenin gerisinde açıkça Amerika ve Almanya ortaklığı göze çarpmaktadır. Amaç Erdoğan’ı ortadan kaldırmak, ülkede derin bir kaos yaratmak ve Türkiye’yi bölgesel denklemin dışına çıkarmaktır. Fakat darbe girişimi halkın büyük bir direnç göstermesi ile başarısız olmuştur.

Dış basının Türkiye’ye karşı takındığı sert ve önyargılı tavrına ek olarak uluslararası dengelerin sürekli değişmesinin ve Ortadoğu’da son dönemdeki gelişmelerin Türkiye’yi uluslararası güçlerin hedef tahtası haline getirdiği de halk tarafından bilinen argümanlardan birisidir. 2023 hedefine ulaşmak için önemli yapmaya çalışan Türkiye’nin önünün kesilmeye

çalışıldığı, özellikle 2023 sonrasında ülkenin bazı mevcut problemlerinden tamamen kurtulacağı; Türkiye karşıtlarının tek emelinin ise bu engellerin kalkmasını önlemek olduğu ve bunun için içeride ve dışarıda türlü meselelerle Türkiye'nin önüne set çekilmeye çalışıldığıda halkımız tarafından çok iyi bir şekilde idrak edilmiştir.

Darbe Girişimini Başarısız Kılan Etkenler

Türkiye siyasi hayatının temel belirleyicilerinden biri, hem Osmanlı hem Cumhuriyet döneminde, askeri müdahalelerin tekrarlanarak siyasi ve toplumsal alanı sömürgeleştirmesidir. Başarısız ya da başarılı olmasından bağımsız olarak Türkiye siyasetinde askeri müdahaleler bir kültür oluşturarak vesayet mekanizmalarını sürekli hale getirmiştir. Darbe girişimini planlayanlar, darbe öncesi toplumsal ve siyasi alanı parçalayarak kimlik grupları arasındaki çatışmalardan medet ummuşlardır. Ayrıca darbe sonrası kendilerine destek verecek koalisyon bloklarını oluşturarak, darbenin başarılı olmasının ve ardından meşruiyetinin sağlanmasında bu destekçilerden yararlanmışlardır.

AK Parti dönemi politikaları ise askerin siyaset üzerindeki vesayet mekanizmalarını ciddi oranda geriletmiştir. Toplumsal hafızayı yeniden inşa etmesi 15 Temmuz darbe girişiminin başarısız olmasında en önemli etkenlerden birisi olarak toplumsal birlikteliği oluşturmuştur. Siyasetin toptan dönüşüme zorlanması ve askeri vesayetlere karşı toplumun her düzeyinde oluşan bilinç, 15 Temmuz'da tüm siyasi partileri darbe girişiminin karşısında hizalanmasını gerektirmiştir.

Aynı zamanda medyanın dönüşümü, çeşitlenmesi ve iletişim teknolojisinin gelişmesi darbecilerin işini zorlaştırmıştır. Her ne kadar TRT'yi açık bırakacak ve diğer kanalları susturacak planlar yapmış olsalar da istedikleri sonucu alamamışlardır.

Bürokrasinin dönüşümü ve çeşitlenmesi, yeni entelektüel farklı kesimlerin kamusal alana etki edecek düzeye gelmesi de darbecileri kendilerine destek verecek mekanizmalardan yoksun bırakmıştır.

Orta sınıfın güçlenmesi ve AK Parti dönemi ile birlikte muhafazakar çevrenin özgüvenlerinin inşası meydanlarda tanklara karşı duracak, mücadele edecek kitlelerin varlığını beraberinde getirmiştir. Bunun yanında AK Parti'nin 27 Nisan e-muhtırası, gezi olayları, MİT turlarının durdurulması, 17-25 Aralık Paralel Yapı darbe girişimi gibi siyasi krizlerle mücadele etme başarısı bu darbenin önlenmesinde hayati derece önemlidir.